

A HAZAI
FELSŐFOKÚ KERESKEDELMI OKTATÁS
MULTJA ÉS JELEN ÁLLAPOTA

ÍRTA

Dr DENGL JÁNOS

EGYETEMI NY. R. TANÁR,

A FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLAI TANÁRKÉPZŐ-INTÉZET IGAZGATÓJA

*Kérem a 19-23. oldalig
terjedő részt elolvasni!*

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

1925

A HAZAI
FELSŐFOKÚ KERESKEDELMI OKTATÁS
MULTJA ÉS JELEN ÁLLAPOTA

ÍRTA

Dr DENGL JÁNOS

EGYETEMI NY. R. TANÁR,

A FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLAI TANÁRKÉPZŐ-INTÉZET IGAZGATÓJA

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

1925

A HAZAI FELSŐFOKÚ KERESKEDELMI OKTATÁS MULTJA ÉS JELEN ÁLLAPOTA.¹

A Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesülete a mai alkalommal harminckettedszer gyűlt össze Közgyűlésre, hogy hagyományos szokás szerint számot adjon az elmúlt évben kifejtett működéséről, hogy szemügyre vegye a kereskedelmi szakoktatás állapotát s a felsőkereskedelmi iskolai tanárság helyzetét s hogy kifejezést adjon jövőbeli törekvéseinek.

A főtítkár úr feladata lesz mindezekről részletesebben szólni és nevezetesen tájékoztatni az igen tisztelt Közgyűlést elmúlt évi működésünkről. Az ő tájékoztatójából ítélhet majd az igen tisztelt Közgyűlés afelől, hogy elnökségem első évében hogyan iparkodtunk azoknak az irányelveknek érvényt szerezni, amelyeket vázoltam, mikor az egyesület bizalmából az elnöki széket elfoglaltam és hogy mit sikerült teljesítenünk azokból a feladatokból, amelyekről ugyanakkor szólottam. A vezetőség az igen tisztelt Közgyűlés ítéletét azzal a nyugodt tudattal várja, hogy a maga részéről megtette mindazt, amit a mostani nehéz időkben megtennie módjában volt. Tisztünket azzal a súlyos érzéssel töltöttük be, hogy *most* nemzeti kultúránk minden tényezője a történelmi idők felelősségét viseli.

Hazánk történelmének olyan korszakát éli, amelynek elkövetkezését még az elvesztett háború okozta összeomlás kataklizmái közepette is éppen olyan lehetetlennek tartottuk, mint amilyen lehetetlen jelenlegi helyzetünkbe valaha is beletörődnünk. Amiképpen *Fichte* a tilsiti békével pusztulásra ítelt német nemzethez intézett szövegeiben (*Reden an die deutsche Nation*) rendületlen hittel és bizodalommal hirdette, hogy a német nemzet az emberiség történelmének folyamatában nélkülözhetetlen tényező és így a népek sorából el nem tűnhet, azonképpen hirdetjük mi is *az osztatlan ezeréves magyar nemzet történelmi hivatását*, amely hivatásának e nemzet a multban oly ragyogó bizonyítékát adta. Nemzeti jövőnk iránti bizodalomunkban megerősít az a világtörténelmi tény, hogy történelmi multban gyökerező államalakulatokat nem lehet tartósan megsemmisíteni: Sem a mohácsi vész, sem a westfáliai béke, sem a napoleoni világhuralom, sem a bécsi kongresszus nem tudta állandósítani az erő-

¹ Elnöki megnyitó, tartotta dr. Dengl János, egyetemi tanár, a Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesületének elnöke az egyesület XXXII. évi rendes közgyűlésén.

szakosan teremtett állapotokat. *Az élethez, a szabadsághoz való jog minden erőszaknál erősebbnek bizonyult.*

Ez a jog azonban csak a reá méltó nemzeteket illeti meg. «*Nur der verdient sich Freiheit wie das Leben, der täglich sie erobern muß*», mondja Goethe Faustja s ez az aranymondás nemcsak az egyes emberre vonatkozik, hanem a nemzetekre is. Szabadságunkat, életünket tehát újból kell meghódítanunk. Ez az új honfoglalás azonban csak az erkölcsi megújulás jegyében történhet. «*Nicht die Gewalt der Arme, noch die Tüchtigkeit der Waffen, sondern die Kraft der Gemüts ist es, welche Siege erkämpft*» hirdette ugyancsak Fichte, a német nemzeti megújulás e lánglelkű apostola jó száz évvel ezelőtt, amikor Poroszország, az akkori Németország vezető állama és minden hazafiasan gondolkodó németnek reménye, a mi mostani állapotunkkal szinte teljesen azonos állapotban volt. És Poroszország megújodott. Stein, majd utóda Hardenberg új erkölcsi alapra fektette az állami életet — új jogokat biztosítván a porosz nép széles rétegeinek; Scharnhorst és Gneisenau új szellemet vitték bele az újjászervezett porosz hadseregbe; Fichte a berlini akadémia csarnokából, majd az egyetemi katedráról és a rektori székből, Schleiermacher, korának legnagyobb protestáns teológusa pedig a szószékről hirdette a megújulás eszméit és öntött bizalmat, bátorságot s tettekre készséget hallgatóiba; Humboldt Vilmos, a tudományok e fejedelme, újjászervezte a porosz középiskolákat az újhumanizmus eszméi alapján és megvetette az elvesztett hallei és erlangeni egyetem helyébe létesített berlini egyetem alapterveit; Arndt, Körner, Schenkendorf, Rückert dalban, ódában, himnuszban hirdették az Istent, a szabadságot, a jogot, a hazaszeretetet, a megújulást. És ime: Stein és Hardenberg szabad új népe, Scharnhorst és Gneisenau új katonái, Humboldt gimnazistái, Fichte egyetemi hallgatói, mondai hősök küzdöttek a népek csatájában, a Leipziger Völkerschlachtban és legyőzték egész Európa urát, Napoleont.

Ilyen erkölcsi megújulásra van szükségünk nekünk is. A népek csatáját azonban mi elhagyatottságunkban, megcsónkítottságunkban, lefegyverzettségünkben csak nemzeti közműveltségünk fegyvereivel vívhatjuk meg. *Közműveltségünk, nemzeti értékünk e fokmérője arra a jobb belátásra kell hogy bírja a vezető művelt nemzetek egyetemét, korunk hatalmasait, hogy elszakított területeinken a tökéletesedésnek, a haladásnak, a művelődésnek mi vagyunk hivatott vezetői, nem pedig a kulturális inferioritásban levő utóállamok.*

Minden közműveltségnek nélkülözhetetlen előfeltétele az anyagi erő, de eszméi alapja és így legfontosabb tartalmi része az iskola! Ha tehát az új honfoglalás csak közműveltségünk fegyvereivel történhet, akkor legközvetlenebb teendőnk egyfelől anyagi erőnk biztosítása céljából: *gazdasági talpraállításunk* és másfelől közműveltségünk eszméi alapjának megszilárdítása céljából: *közoktatásunk egész rendszerének fejlesztése, minden fokon terszerű kiépítése és tökéletesítése.*

Ilyen körülmények között a kereskedelmi szakoktatás, amelynek sorsa a mi kezünkbe van letéve, közműveltségünknek kétszeresen fontos tényezője, mert egyfelől eszköz az első helyen említettem cél elérésé-

hez, gazdasági talpraállításhoz, de másfelől magának közműveltségünknek fontos tartalmi része.

Nagyon messzire vezetne, ha a kérdés részletesebb fejtegetése céljából kereskedelmi szakoktatásunk egész területét vázoló helyzetképet és a jövőbe kitekintő perspektívát akarnék nyújtani. Ezért ezúttal csak részletkérdéssel, nevezetesen a *felsőfokú kereskedelmi szakoktatással* foglalkozom.

E kérdésnek némi aktualitása is van, mert köztudomású, hogy az Országos Takarékosági Bizottság a vidéki egyetemek kérdésével kapcsolatban az Egyetemi Közgazdaságtudományi Karral is foglalkozott, amely karnak kereskedelmi szakosztálya tudvalevően legmagasabbfokú kereskedelmi szakoktatási intézményünk. Egyesek részéről olyan törekvések nyilvánultak meg ebből az alkalomból, amelyek az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar által teljesítendő feladatoknak más módon való ellátását célozták és így a felsőfokú kereskedelmi szakoktatásnak egyetemi szervezetbe történő beillesztését megszüntették volna. Az Országos Takarékosági Bizottság azóta az említettnél történelmi lehetőség tudatában mind a vidéki egyetemek, mind a közgazdaságtudományi kar fenntartása mellett foglalt állást.

Fejtegetéseim igazolni fogják az elhatározásnak helyességét a *felsőfokú kereskedelmi szakoktatásra való vonatkozásban*. Súlyukat növeli az az alább igazolandó tény, hogy a Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesülete — úgyszólván megalakulása óta foglalkozván a hazai főiskolai kereskedelmi szakoktatás kérdésével is — ennek egyetemi keretben való megoldását sürgette, úgy, amint az aztán az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar kereskedelmi szakosztályával meg is valósult. Ez egyesület véleménye pedig annál súlyosabban esik a latba, mert *kereskedelmi szakoktatási kérdésben való megnyilatkozásra mindenestre egyik leghivatottabb fórum*.

Főiskolai jellegű kereskedelmi szakoktatásunk fejlődése az idők folyamán a következő alakulatokat mutatta :

Hazánkban a kereskedelmi diszciplinák főiskolai fokon először a műegyetem keretében jelentkeztek. Tudott dolog, hogy az 1856-ban technikai főtanintézetté, tehát főiskolává lett *József-ipartanoda* szervezetében helyet találtak kereskedelmi szaktárgyak is, sőt ez intézet tanítástervének 1863-ban történt új csoportosítása alkalmával az előkészítő és műszaki osztály mellett közgazdasági osztály is szerveztetett kereskedők és mezőgazdák számára. Ez az osztály az 1871-ben *Műegyetemmé emelt főiskola* új szervezetében az egyetemes osztályba olvadt bele, amelyben a szakosztályokra (t. i. a Műegyetem akkori építészeti, gépészi, mérnöki és vegyészeti szakosztályára) készülők vagy a gazdasági, műipari és kereskedelmi pályákra készülők hivatásukhoz megkívánt magasabb képzést nyertek. Ennek az egyetemes osztálynak a tanrendjében többek között szerepeltek : nemzetgazdaságtan, váltójog, a kereskedelem elmélete, könyvvitel, kereskedelmi számtan, árúismeret, az ipar és kereskedés története, ipari és kereskedési földrajz. Ez az osztály a Műegyetem 1882. új szervezetében mint *szakosztály* szerepel (az építészeti, gépészmérnöki, mérnöki és vegyészeti szakosztály mellett), tanítástervében azonban a

kereskedelmi diszciplinák irányában nagy visszafejlődés támadt, amennyiben már csak a kereskedelmi iskolai tanárjelöltekre és olyanokra volt figyelemmel, akik csak bizonyos tudományokat akartak tanulmányozni. E tanítástervben a kereskedelmi szakképzés szemszögéből már csak nemzetgazdaságtan, könyvviteltan, kémia, kémiai és mechanikai technológia és egy-két matematikai előadás szerepeltek. Hogy e tanításterv a kereskedelmi iskolai tanárjelöltek igényeit sem elégítette ki, azt már más alkalommal voltam bátor kifejezni.¹ 1885 január 1. óta *Ghyczy Géza dr.* műegyetemi tanár lemondása folytán megüresedett az utolsó kereskedelmi tárgyú tanszék (a könyvviteltan és államszámviteltan tanszéke) is, úgy, hogy ettől kezdve a Műegyetem a kereskedelmi főiskolai oktatás szemszögéből egészen az 1914/15. tanévig nem jó figyelembe. Ebben a tanévben szerveztetett aztán újból a közgazdasági szakosztály, amelyről később lesz még szó.

A Műegyetem szervezetének e változásaiából első tekintetre kiteszik, hogy a kereskedelmi szaktudományoknak itt csak *másodrendű fontosság* jutott osztályrészül. A Műegyetem maga a szorosan vett kereskedelmi szakoktatás területétől, különösen pedig a középfokú kereskedelmi szakoktatás szerveitől teljesen elkülönülten működött, ezekkel semmi kapcsolatot nem keresett és így a kereskedelmi szakiskolai tanároknak közelebbi érdeklődést nem is váltott ki. Éppen ezért kereskedelmi szakoktatásunknak önálló főiskolai irányban való kifejlesztését nem is lehetett innen várni.

Első speciálisan kereskedelmi főiskolai jellegű intézményünk a *Keleti Kereskedelmi Tanfolyam* volt. Ez az intézet eredetileg a Budapesti Kereskedelmi Akadémiával volt kapcsolatban még abban az időben, amikor ez csak rendes háromévfolyamú középfokú kereskedelmi iskola volt. A kormány ugyanis már 1881-ben konzulátusi tanfolyamot akart létesíteni a Budapesti Kereskedelmi Akadémiával kapcsolatban, de a tervből egyelőre 1883-ban csak a *Keleti nyelvek tanfolyama* valósult meg, amely a felső kereskedelmi iskolai osztályokkal volt kapcsolatban.² Mivel azonban ez a tanfolyam nem igen vált be, Baross Gábor, az akkori kereskedelemügyi miniszter Csáky Albinnal az akkori kultuszminiszterrel egyetértően 1891-ben kétévfolyamú *Keleti Kereskedelmi Tanfolyammá* szervezte át. E tanfolyam már nem egyoldalú nyelviskolai jellegű; tanítástervében helyet foglalnak már: Keletisme (Kelet néprajza, földrajza, története), vámügy, külkereskedelem, konzuli ügy, közlekedésügy és jogi ismeretek, kereskedelmi számtan, könyvviteltan. Célja volt a keleti kereskedelem számára szakembereket képezni és a magyar kereskedelmi körök figyelmét a Kelet felé terelni. Főiskolai jellege nemesak tanítástervében iparkodik kifejezésre jutni, hanem abban is, hogy csak olyanok jelentkezettek felvételre, akiknek felsőkereskedelmi iskolai végzettségük volt, vagy akik a Budapesti Kereskedelmi Akadémiában 1883 óta fennállott egyéves tanfolyamot elvégezték vagy ennek megfelelő ismeretekkel

¹ Lásd: A hazai felső kereskedelmi iskolai tanárok képzésének és képzítésének múltja és jelen állapota. Budapest, 1925. Lampel könyvkereskedése.

² Lásd: A Budapesti Kereskedelmi Akadémia. 1857—1907. Budapest, 1907.

rendelkeztek. A Keleti Kereskedelmi Tanfolyam most már mint önálló jellegű állami intézmény folytatta működését. 1899-ben mint *Keleti Kereskedelmi Akadémia* új szervezetet kapott. A tanulmányi idő továbbra is két év maradt, tanítástervében azonban a keleti nyelvek mellett a modern nyelvek, nemkülönben a kereskedelmi szaktárgyak is bővebb teret kaptak (lásd részletesen alább). Ez a szervezete egészen az Egyetemi Közgazdaságtudományi Karba történt beolvasztásáig lényegesen nem változott. Érdekes, hogy eredeti nyelviskolai jellegét annyira nem tudta levetkőztetni, hogy szervezett tanszékei (egy kivételével) csak a nyelvekre voltak s így rendes tanárai mind filológusok voltak; a többi diszciplínákat mind bejáró előadók látták el. Hogy ez a körülmény kereskedelmi főiskolai irányban való továbbfejlődésére nem volt kedvező befolyással, bővebb bizonyításra nem szorul.

Kereskedelmi főiskolai jellegű intézményeink sorában a második az 1898-ban szervezett *M. K. Állami Kereskedelmi Iskolai Tanárképző-Intézet*, amelynek speciális feladata volt, hogy felső kereskedelmi iskolai tanárjelölteknek útmutatást, valamint az egyetemen meg a műegyetemen elő nem adott szorosan vett szaktárgyakból alapos oktatást nyújtson, megadván a lehetőséget a megfelelő szakirányú és pedagógiai gyakorlat megszerzésére is. Ez az akkoriban érvényben volt 1895-ki tanárvizsgálati szabályzat nyelvén szólva annyit jelentett, hogy a tanárképző-intézetnek feladata volt a *tanárjelölteknek a szakkvizsgálatra való előkészítése*. Az alapvizsgálathoz szükséges képzést a Tudományegyetem bölcsészeti kara nyújtotta. A Műegyetem kémiai és mechanikai-technológiai előadásaiával a vegytan — áruismeret-szakos tanárjelöltek képzését szolgálta. Speciális céljánál fogva ettől az intézettől annál kevésbé lehetett várni az önálló kereskedelmi főiskola kifejlesztését, mert maga is már megszervezésénél mint egy *felállítandó kereskedelmi főiskola szerves része kontempláltatott*. Tanításterve, amelyen egészen az Egyetemi Közgazdaságtudományi Karba történt beolvasztásáig lényeges változtatás nem történt, csak nagyon szerényen tudta a tanárjelöltek szükségleteit is szolgálni, amint azt más vonatkozásban kifejtettem.¹

Legszámottevőbb tényező kereskedelmi főiskolai jellegű intézményeink sorában egészen az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar felállításáig a *Budapesti Kereskedelmi Akadémia* volt. Ez az intézet még rendes középfokú kereskedelmi tanintézet korában élénk érdeklődést tanúsított a magasabb kereskedelmi szakképzés iránt és már a 70-es években iparkodott a szorosabb középfokú kereskedelmi iskolai kereteken kívül magasabbfokú tanfolyamokat szervezni. Így jött létre 1872-ben állami támogatással a *vasuti tanfolyam*, amely elég élénk érdeklődés mellett egé-

¹ Az intézet tanításterve a következő volt: Politikai számtan 4 óra (2 óra előadás, 2 óra gyakorlat); valószínűségszámítás 1 óra (előadás); kereskedelmi számtan 4 óra (2 óra előadás, 2 óra gyakorlat); könyviteltan 4 óra (2 óra előadás, 2 óra gyakorlat); levelezés és kereskedelmi ismeretek 4 óra (2 óra előadás, 2 óra gyakorlat); kereskedelmi földrajz 2 óra (előadás); mechanikai technológia 2 óra (gyakorlat); bevezetés a közgazdaságtanba 2 óra (előadás); magyar kereskedelmi stílus 1 óra (előadás); a kereskedelmi oktatás története és metodikája 1 óra (előadás); francia kereskedelmi nyelv 3 óra (gyakorlat); német kereskedelmi nyelv 3 óra (gyakorlat).

szen 1886-ig működött a Budapesti Kereskedelmi Akadémiában. Ekkor átszerveztetvén az Akadémiától elvált.¹ Az 1883/84. tanévben nyílt meg a Bécsben már 1877 óta működő *Abiturientenkurs* mintájára szervezett *egyéves kereskedelmi szaktanfolyam* középiskolai érettségit tett hallgatók számára azzal a céllal, hogy ezek egy év alatt kereskedelmi szakképzettiséget szerezhessenek. E tanfolyam egészen 1900-ig állott fenn — akadémiai tanfolyammá történt átszervezéséig.

E tanfolyamok nem voltak ugyan főiskolák, de mindenesetre előkészítették a Budapesti Kereskedelmi Akadémiában a talaját egy főiskolai jellegű szervezet számára, úgy, hogy csak cselekvésre szorító alkalom kellett a további lépések megtételéhez. Ez az alkalom nem sokáig várattott magára.

A kérdés érleléséhez hozzájárult az a körülmény is, hogy a 90-es évek vége felé nemcsak a szaklapok, hanem a napisajtó is foglalkozott akkor, amikor a *Deutscher Verband für Kaufmännisches Unterrichtswesen* agilis tevékenysége folytán Németországban is napirenden volt a kérdés és első eredményként 1898-ban a *leipzig*i kereskedelmi főiskola alapított. Ezt nyomon követte az *aacheni* és *köl*ni kereskedelmi főiskola. (A *leipzig*i az egyetemmel, az *aacheni* a műegyetemmel volt szerves kapcsolásban, a *köl*ni pedig önálló volt).

A Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesületének szaklapja, a *Kereskedelmi Szakoktatás* már akkor egy magyar kereskedelmi főiskola felállítását mellett foglalt határozottan állást. Csodálatosképpen éppen a magyar kereskedők nem tanúsítottak az eszme iránt valami nagy megértést. A *Magyar Kereskedők Lapja* sajnálattal konstataálta, «hogy ezen fontos ügy iránt a kereskedőosztály nagyon megrovársra méltó közönyt tanúsít, pedig éppen neki kellene irányadó példával elől járnia. Mindenütt a világon a gyakorlati élet emberei állanak — úgymond — ez ügyek élére és osztják meg a szerepeket a szervezés, a vezetés s tevékenység körül, csak nálunk nem érvényesíti jogait a kereskedő-elem». Majd pedig azt mondja: «Nálunk gáncsolni és korholni szokás vagy legjobb esetben feleslegesnek tartani az iskolát». A Magyar Kereskedők Lapjából vett ez idézet kapesán *Szmollény Nándor* volt állami felső kereskedelmi iskolai tanár, a Kereskedelmi Szakoktatás 1897/8. évi 8. számában a kereskedelmi főiskoláról írt cikkében jellemzően megjegyzi: «Hát éppen ez a gáncsoskodás és korholás akar most is vezetni, de remélhetőleg céltalatlannul». Szükségesnek tartottam ezeket az érdekes momentumokat itt megemlíteni: el lehet rajtuk most is gondolkodni...

A kérdéssel természetesen a *kultusz*kormány is foglalkozott és hogy valami történjék is, hogy a kereskedelmi főiskolai oktatás megszervezése — miként külföldön — nálunk is megindíttassék és mederbe tereljen, — 1900 március 9-én kelt 13,315. sz. rendeletével megengedte, hogy felső kereskedelmi iskolával kapcsolatban *kereskedelmi akadémiák* szerveztessenek azzal a céllal, hogy a magasabbfokú kereskedelmi és gazdasági ismeretek elsajátítására módot és alkalmat nyujtsanak. A ren-

¹ Lásd: A Budapesti Kereskedelmi Akadémia. 1857—1907. Budapest, 1907.

delet tanulmányi idő gyanánt *legalább* két évet állapított meg, de a tanítástervre, a tanítás anyagára és a szervezés egyéb részletkérdéseire nem terjeszkedett ki. Az erre vonatkozó konkrét előterjesztéseket a kultuskormány az eszme megvalósítására vállalkozóktól várta.

Elsőnek a *Budapesti Kereskedelmi Akadémia* jelentkezett nemcsak azért, mert — amint már említettem — a talaj nála a főiskolai oktatásra az egyéves szaktanfolyammal már elő volt készítve, hanem azért is, mert az «*akadémia*» címet csak így lehetett megmentenie. Tudni kell ugyanis, hogy az 1895-iki felső kereskedelmi iskolai szervezet életbeléptetése előtt a középfokú kereskedelmi szakoktatást kereskedelmi középiskolák és mintegy 10 kereskedelmi akadémia látta el. Lényegileg e két iskolafaj között nem volt különbség, noha a kereskedelmi akadémiaak szerették a közönségben azt a látszatot kelteni, mintha magasabbfokú intézetek lettek volna a kereskedelmi középiskoláknál. A címkérdésnek az 1895-iki szervezet azzal vetett véget, hogy az összes középfokú kereskedelmi iskolák számára a «*felső kereskedelmi iskola*» elnevezést állapította meg. A Budapesti Kereskedelmi Akadémia erre mindent elkövetett címének védelmére. A felettes hatóságokkal e célból folytatott tárgyalásai azonban csak akkor jutottak dülőre, amikor az említett 1900. évi 13,315. sz. vkm. rendeletnek megfelelően kétéves akadémiai tanfolyam szervezésére kért és kapott engedélyt. E tanfolyam az 1900/1. tanévben nyílt meg.

Hasonló engedélyt kért és kapott 1901-ben a *Kolozsvári Kereskedelmi Akadémia*. Akadémiai tanfolyama az 1902/3. tanévben nyílt meg.

E két intézeten kívül újabb akadémiai tanfolyam nem szerveztetett. Az *Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanácsnak* 1901. február 24.-én tartott első érdemleges ülésén¹ ugyanis *Schack Béla dr.* tanácsi előadó a következő javaslatot tette: «Sok ilyen akadémiaának létesítése már magában is az intézetek devalválására vezetne. Azért is kívánatos, hogy a már engedélyezett budapesti intézeten kívül a kormány egyelőre csak a kolozsvári felső kereskedelmi iskolával kapcsolatosan felállítandó kereskedelmi akadémiaira adjon engedélyt. Attól, hogy miként fejlődnek két egyetemi városunkban e magasabb kereskedelmi tanintézetek s hogy mily tapasztalatok szereztetnek e téren, lenne függővé teendő, vajjon további ilyenmű intézetek megnyitásának szükségessége fenforog-e?» A tanács e javaslatnak megfelelően amellettt foglalt állást, hogy újabb kereskedelmi akadémia a budapestin és a kolozsvárin kívül ne állíttassék fel, amíg aziránt további sürgős szükséglet nem mutatkoznék. (A tanács e határozatának intencióival megegyezik *Trautmann Henriknek*, a kereskedelmi főiskola kezdettől fogva leglelkesebb harcosának a *Kereskedelmi Szakoktatás* 1900/1. évi 6—7. számában «*Kereskedelmi főiskola*» címen írt cikkében olvasható e rész: «Befejezésül még megemlíjtjük, hogy jelen közgazdasági viszonyainkhoz mérten egyelőre elegendőnek tartanók *egy* kereskedelmi főiskola vagy amint hivatalosan nevezik: kereskedelmi akadémia szervezését. Ha ez az intézet megállotta helyét

¹ Az Országos Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanács a királynak 1900. augusztus 9.-én kelt legfelsőbb elhatározásával hagyatott jóvá és ennek folytán a kereskedelemügyi miniszternek 1900. augusztus 19.-én kelt 59,721. sz. rendeletével szerveztetett meg.

s találkozik áldozatokra kész város vagy testület, ám szervezzenek több főiskolát, de sokat semmiesetre sem, nehogy a túlságos versengés az új intézmény színvonalának leszállítására vezessen.» Ezekre azért térek ki e helyen, mert mindez fedi az Egyetemi Közgazdaságtudományi Karnak az álláspontját olyan törekvésekkel szemben, amelyek az érettségizettek számára ezidőszerint engedélyezett egyéves kereskedelmi szaktanfolyamok további kiépítését célozzák.)

A két Kereskedelmi Akadémiához, amelyek közül természetesen a budapesti volt a főiskolai kereskedelmi szakoktatás további fejlődése nézőpontjából a jelentősebb, az 1912/13. tanévben csatlakozik a két-évfolyamú *Fiumei Magyar Királyi Kiviteli Akadémia*. A fiumei kormányképpen 1910. májusában Fiumében anketót hívott össze, amely *Kritzai Istvánnak* egy kétévfolyamú kiviteli akadémiá felállítására vonatkozó javaslatát fogadta el. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium a kormányzóságnak ez alapon tett előterjesztését elfogadván, a kiviteli akadémiá megszervezéséhez hozzájárult, úgy, hogy az intézet 1912. szeptemboly általános és kereskedelmi szakműveltséggel rendelkező egyéneket neveljen, akik képesek hazánk külföldi kereskedelmét bel- és külföldi piacokon lebonyolítani, különös tekintettel a Fiumén keresztül vezetõ export- és importkereskedelmünkre.» A kezdetben élen érdeklõdést keltett intézet a háború miatt nem fejlõdhetett ki, fennállásának 7. és 8. éve már csak tengõdés volt. (Tanítástervét lásd alább.)

1914-ben újból feléledt a Múegyeten a *közzgazdasági szakosztály* azzal a céllal, hogy egy évfolyam keretében elsõsorban múegyetet és bányászati és erdészeti főiskolát végzeteknek, de másodsorban egyéb főiskolákat és akadémiákat végzeteknek is alkalmat adjon a közzgazdasági tudományokban való felsõbb kiképzetésre. A szakosztály hallgatóinak tehát már *befejezett főiskolai képzettséggel kell rendelkezniük*.

E szervezet különös rendeltetésénél fogva a kereskedelmi főiskola kérdését nem vitte elõbbre. *Maga a Múegyetem sem várta «a közzgazdasági képzésnek általánosabb megoldását» ettõl az egyéves tanfolyamtól, hanem fenntartani szándékozott az egyéves tanfolyamot is, «hogy a különbözõ főiskolákat végzeteknek főiskolai pályájuk befejezése, esetleg az ezt követõ gyakorlat után alkalmat adjon a közzgazdasági tudományokban való behatóbb kiképzetésre.»*¹ (Ez szolgáljon tájékoztatásul azoknak, akik az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kart és a Múegyetem közzgazdasági szakosztályát nem tudván összeegyeztetni, vagy az egyik vagy a másik léte ellen kerestek kifogásolni valót.)

Kereskedelmi főiskolai jellegû intézményeink sorába akart végül beilleszkedni a székesfõváros által *Kreutzer Lipót dr.* buzgólkodására 1919. január havában megindított, két évfolyamra tervezett *Világkereskedelmi Fõiskolai Tanfolyam*, amely azonban a kommunizmusnak

¹ Lásd: Tájékoztató a m. kir. József-múegyetem közzgazdasági osztályáról. Budapest, 1914. Pester Lloyd Társulat.

a felsőfokú kereskedelmi szakoktatás terén tett és alább ismertetendő intézkedése folytán csakhamar kimúlt anélkül, hogy fennállásának csak első felévet is befejezhette volna. A címében lanszírozott speciális célt egyébként a Budapesti Kereskedelmi Akadémia is szolgálta (lásd alább következő tanítástervét) és így szokatlan időben (a tanév II. felében!) történt megnyitása nem látszik megokoltnak. Tudomásom szerint miniszterileg nem is volt engedélyezve.

Íme ezek azok az intézmények, amelyek az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar felállítására előtt hazánkban a főiskolai jellegű kereskedelmi szakoktatást ellátták. Valódi, teljesen kiépített kereskedelmi főiskola egyik sem volt. A Kereskedelmi Iskolai Tanárképző-Intézet és a Műegyetem közgazdasági szakosztálya külön rendeltetésüknél fogva nem is akartak azzá lenni, az akadémiák pedig teljesen kiépített, nyugat-európai szintájón álló kereskedelmi főiskolát két évfolyam keretében természetesen nem tudtak megszervezni. *Vincze Frigyes dr.*, a Budapesti Kereskedelmi Akadémia igazgatója «A kereskedelmi oktatásügy mostani állapota Magyarországon és külföldön» c. pályanyertes munkájában kereskedelmi akadémiáink jelentőségét helyesen ítélte meg, amikor *magasabb középfokú* iskoláknak tekintette, amelyek a kereskedelmi főiskola szerepét nem tölthették be. Főiskolai jellegük inkább csak a hallgatók magasabb értelmiségében, egyes speciális (a felső kereskedelmi iskolák tanítástervében nem szereplő) előadásokban, a kötelező heti óraszámokon felül megengedett tanszabadságban és rendtartási külsőségekben (leekekönyv, kollokválási rendszer, szabadabb mozgás stb.) jutott kifejezésre, általánosan kötelező tanítástervük (lásd alább) azonban nem sokkal többet ölelt fel a felső kereskedelmi iskolák tanításanyagánál.¹

Például álljon itt a Budapesti Kereskedelmi Akadémia akadémiai tanfolyamának 1917/18. évi kötelező tanításterve:

A kötelező előadás tárgya	I. évfolyam		II. évfolyam	
	I.	II.	I.	II.
	f é l é v		f é l é v	
<i>I. Közgazdaságtani előadások:</i>				
Közgazdaságtan.....	3	3	—	—
Kereskedelmi politika	—	—	2	—
Vámügy	—	—	2	—
Gazdasági statisztika	—	—	—	2
Pénzügytan	—	—	—	3
Vasúti díjszabás	—	—	2	—
<i>II. Jogtudományi előadások:</i>				
Jogi enciklopédia	3	—	—	—
Kereskedelmi jog	—	3	—	—

¹ Összevetés kedvéért íme a felső kereskedelmi iskolák mostani, idevágó tanításterve: Közgazdasági ismeretek két éven át 2—2 óra; jogi ismeretek két éven át 2—2 óra; földrajz négy éven át 2—2 óra; áruismeret négy éven át 2—2 óra; mennyiség- és politikai számtan négy éven át 2—2 óra; kereskedelmi számtan négy éven át 3—3—2—3 órában; könyvvitel három éven át 2—3—3 órában; magyar kereskedelmi levelezés és a kereskedelem ismertetése három éven át 2—2 órában; gyakorló iroda egy éven át 4 óra; első idegen nyelv és levelezés négy éven át 4—4—3—3 órában; második idegen nyelv és levelezés két éven át 4—4 órában.

A kötelező előadás tárgya	I. évfolyam		II. évfolyam	
	I. félév	II. félév	I. félév	II. félév
Értékpapir- és váltójog	—	—	2	—
Kereskedelmi ügyletek.....	—	—	—	2
<i>III. Földrajzi és technológiai előadások:</i>				
Magyarország gazdasági földrajza	2	—	—	—
Ausztria, a Balkán, a Levante	—	2	—	—
A világkereskedelem.....	—	—	2	2
Árúk ismertetése	2	2	—	—
<i>IV. Kereskedelmi tudományok:</i>				
a) A kereskedelem technikája	3	—	—	—
Kereskedelmi levelezés.....	—	3	—	—
Egyszerű és kettős könyvvitel.....	2	2	—	—
Könyvviteli praktikum	2	2	—	—
A világkereskedelem technikája	—	—	2	—
Árúszámveteli gyakorló-iroda	—	—	4	—
Banktechnika	—	—	—	3
Bankszámveteli gyakorló-iroda	—	—	—	4
b) Kereskedelmi számtan	3	3	—	—
Kereskedelmi számtani praktikum	2	2	—	—
Az árúkereskedelem és a nemzetközi kereskedelem számításai	—	—	4	—
A bankügyletek számításai.....	—	—	—	4
<i>V. Nyelv.</i>				
Német nyelv és fogalmazás	3	3	—	—
Német kereskedelmi levelezés	—	—	3	3

E kötelező előadásokon kívül szerepelt még nyolc szabadon választható speciálkollégium összesen heti 22 órában, továbbá angol, francia és olasz nyelv és kereskedelmi levelezés heti 3—3 órában.

A hallgatók a kötelező tárgyakból *félévenként kollokválni* és a 4. félév befejeztével a vezető tárgyakból (közgazdaságtan, kereskedelmi jog, gazdasági földrajz, árúismeret, kereskedelmi számtan, könyvvitel, magyar kereskedelmi levelezés, német kereskedelmi levelezés) *záróvizsgálatot* tenni tartoztak.

Ugyanezekben, részben még szűkebb keretekben mozgott — *mutatis mutandis* — a többi akadémia tanításterve¹ és tanulmányi szervezete.

¹ A Keleti Kereskedelmi Akadémia 1917/18. évi tanításterve a következő volt: I. Közgazdaságtani tárgyak: Közgazdaságtan és pénzügytan: I. évf. első félév 2 óra, második félév 2 óra; II. évf. első félév 2 óra, második félév 2 óra. Vámtechnika: I. 1—1, II. 2—2. A balkán államok és a Levante gazdasági, földrajzi és néprajzi ismertetése I. 3—3, II. 3—3. Bosznia és Hercegovina gazdasági és politikai ismertetése I. 1—1, II. 1—1. A keleti népek gazdasági és kereskedelmi története I. 1—1, II. 1—1. II. Jogi tárgyak: Általános jogi és alkotmánytani ismeretek, különös tekintettel a Keletre I. 1—1, II. 1—1. Kereskedelmi és hiteltörvénykezés I. 1—1, II. 1—1. Nemzetközi jog és konzuli ügy II. 1—1. III. Kereskedelmi szaktárgyak: Vasúti és hajózási közlekedés I. 2—2, II. 2—2. Külkereskedelmi ismeretek I. 2—2, II. 2—2. Kereskedelmi számtan I. 3—3, II. 1—1. Könyvvitel I. 3—3, II. 2—2. Kereskedelmi szeminárium II. 3—3. IV. Nyelvek: (Keleti nyelvek: bolgár, román, horvát-szerb, török, új-görög I. 4—4, II. 4—4; arab, orosz II. 2—2; nyugati nyelvek: angol I. 3—3, II. 3—3; francia I. 3—3, II. 4—4; német I. 4—4, II. 4—4; olasz I. 3—3, II. 3—3; spanyol II. 2—2.)

A Fiumei M. K. Kivitel Akadémia tanításterve a következő volt: I. Közgazdaság-

A fenti kimutatásból látható, hogy az akadémiák *tanítástervében* csupán a közgazdaságtani és jogtudományi előadások szerepeltek a felső kereskedelmi iskolánál valamivel nagyobb terjedelemben; de hogy ezeknek az előadásoknak a sorából is nem egy a főiskolai képzéshez okvetlenül szükséges diszciplína hiányzott, az az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar kereskedelmi szakosztályának később következő kollokvium- és vizsgarendjével való összehasonlításból első pillanatra kitetszik.

Az akadémiák hallgatósága nagyobbára a középiskolát végzettek sorából került ki; ezért első szervezetüknek az a problémája, hogy hogyan lehessen a felső kereskedelmi iskolát végzett hallgatókat és a középiskolát végzett hallgatókat a két év keretén belül egy nevezőre hozni, csakhamar tárgyalammá vált, úgyhogy lassanként ugyanazt a feladatot kezdték betölteni, mint a mai egyéves kereskedelmi szaktanfolyamok, t. i. középiskolát végzeteknek kereskedelmi szakképzést nyújtottak. Hallgatóságuk nagyjából a tanfolyamnak csak az első évfolyamát végezte el. (A Budapesti Kereskedelmi Akadémiában pl. az I. és II. éves hallgatók száma így oszlott meg: 1901/2-ben: 42—13, 1902/3-ban: 59—17, 1903/4-ben: 63—31, 1904/5-ben: 71—43, 1905/6-ban: 82—29, 1906/7-ben: 92—52, stb.¹, 1917/18-ban: 71—38; vagy: a Keleti Kereskedelmi Akadémiában 1895/6-ban: 15—6, 1897/8-ban: 20—8, stb., 1917/18-ban: 71—20.)

A főiskolai szintáj a tanárok fizetésében és elfoglaltságában sem jutott kifejezésre. Azt a körülményt, hogy az akadémiái tanfolyamok felső kereskedelmi iskolákkal voltak kapcsolatosak (a Keleti Keresk. Akadémia kivételével), a fentartók arra használták ki, hogy nem szerveztek az akadémiái tanfolyamokon külön tanszékeket (2—3 kivételével), hanem az előadások legnagyobb részét a felső kereskedelmi iskola tanáira bízták. *Hogy pedig heti 18 órai tanítás és felső kereskedelmi iskolai tanári fizetéssel nem lehet főiskolai tanári működést, különösen megfelelő tudományos működést kifejezni, az nem szorul bővebb bizonyításra.*

Ilyen körülmények között állandóan napirenden volt *egy valóságos kereskedelmi főiskolai intézmény felállításának a kérdése.* Nem egyszer jutott kifejezésre az az óhaj, hogy a 4 akadémiát és a kereskedelmi iskolai tanárképzőt *egy igazi főiskolává* kellene tömöríteni. A bennök rejlett szellemi, erkölcsi és anyagi erő feltétlenül kiadott volna egy teljes főiskolát. Az akadémiák szervezete, tanulmányi rendje és tanításterve nagyjában megegyezett. Az előadásoknak egész sora valamennyinek

taní előadások: Közgazdaságtan I. évf. 3—3 óra. Kereskedelmi politika II. évf. 2—2 óra. Vámkezelés II. 2—2 óra. Vasúti díjszabás II. 2—2 óra. Hajózási díjszabás II. — 2 óra. Szociális politika II. 2—2 óra. *II. Jogtudományi előadások:* Kereskedelmi jog I. 2—2 óra. Értékpapir- (váltó-, csekk-) jog II. 2—2 óra. Tengeri jog II. — 2 óra. Nemzetközi jog és konzuli ügy II. — 2 óra. *III. Földrajzi és technológiai előadások:* Ártüismeret II. 3—3 óra. Magyar kiviteli árúk II. — 3 óra. Gazdasági földrajz I. 2—2, II. 2—2. *IV. Kereskedelmi tanulmányok:* Tengeri kereskedelmi ismeretek I. 2—2 óra. A nemzetközi kereskedelem technikája I. 3—3 óra. Könyvvitel I. 3—3 óra. Magyar kereskedelmi levelezés I. 2—2 óra. Kereskedelmi számtan I. 4—4 óra. Az árúkereskedelem és a bankügyletek számításai I. — 2 óra. Gyakorló iroda II. 5—5 óra. A folyószámlák tana II. 1—1 óra. *V. Nyelvek:* olasz nyelv I. 6—6, II. 5—5; német, francia, angol, horvát I. 4—4, II. 4—4 óra.

¹ Lásd: A Budapesti Kereskedelmi Akadémia 1857—1907. Budapest, 1907.

a tanítástervében szerepelt. E közös előadásoknak külön-külön intézetben külön-külön személyi ellátása annyi költséggel járt, amennyi egyesülés esetében, úgyszólván teljesen fedezte volna az egyes — főiskolai szükségletek kielégítésére szükséges — új tanszékek és új előadások szervezésével járó költségeket.¹ Speciális célokat speciálkollégiumok szolgáltattak volna.

Ismételt szószólója volt ennek a gondolatnak többek között *Szuppán Vilmos* budapesti kereskedelmi akadémiai igazgatósága alatt. *Antalfy Artúr*, a Budapesti Kereskedelmi Akadémia volt tanára és a Kereskedelmi Szakoktatás volt szerkesztője e közlöny 1917/18. évi 6. számában «A Cs. K. Exportakadémia Bécsben» címen írt cikkét így fejezi be: «Amikor végiggondolom a bécsi exportakadémia szervezetét, nem zárkozhatom el annak kijelentése elől sem, hogy nézetem szerint a Budapesten felállítandó kereskedelmi, vagy nevezzük közgazdasági (előbbit jobban szeretném) egyetemet, nem lehetne-e oly szépen összpontosítva megvalósítani, mint ahogyan az exportakadémia is össze tudta egyeztetni az általános kereskedelmi képzést az exportkereskedelemmel, a tanárképzéssel és a sokféle speciálkurzussal. Ne kívánjunk mi magunknak hat- vagy hétféle kereskedelmi főiskolát, csak egy igazit, mely egyesítve építse ki a meglévőket és vegye hozzá a még alapítandókat az állammal karöltve működő társulati alapon. Csak így lehet azt naggyá, méltóvá tenni».

Ezt a gondolatot sajátította ki a kommunizmus, amikor a Budapesti Kereskedelmi Akadémiát, a Keleti Kereskedelmi Akadémiát, a Világkereskedelmi Főiskolai Tanfolyamot és a Kereskedelmi Iskolai Tanárképző-Intézetet az úgynevezett *Közgazdasági Főiskolában* egyesítette. Mint minden vállalkozása, úgy ez is a kapkodás, az ötletszerű

¹ Tájékoztató összehasonlításul szolgáljanak a következő adatok:

Az 1914/15. évi költségvetésben a magyar állam a kereskedelmi oktatási intézmények fenntartására a következő összegeket fordította:

	aranykorona
A Keleti Kereskedelmi Akadémia fenntartására a bevételek levonása után.....	92,200.—
A felső kereskedelmi iskolai tanárképzés céljára	20,000.—
A Kereskedelmi Akadémiák segélyezésére, úgymint a budapesti akadémiának	20,000.—
a kolozsvári akadémiának	28,000.—
Összesen.....	160,200.—

Ezzel szemben az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar 1924/25. évi költségvetésének adatai a következők:

Rendes kiadások (személyi járandóságok és dologi kiadások együttevén)	236,260.—
Le a szociális telep dologi kiadásai	9,709.—
Marad.....	226,551.—
Le rendes bevételek	40,790.—
Tényleges összes kiadások	185,761.—

Megjegyzendő, hogy az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar a kereskedelmi szakon kívül ellátja még a felső mezőgazdasági, közigazgatási és külügyi képzést.

elhamarkodottság, a diktatorikus egyoldalúság és a szovjetpolitikai célzatosság jegyében született és agóniában töltötte rövid életét. A helyes alap gondolat azonban tovább élt, sőt nyomban újból testet öltött, amennyiben a kommunizmus bukása után a Budapesti Kereskedelmi Akadémia, a Keleti Kereskedelmi Akadémia és a Kereskedelmi Iskolai Tanárképző-Intézet *Kereskedelmi Főiskolává* egyesültek egy 160.869/1919. vkm. számú ideiglenes szervezet alapján. E főiskola megnyitására azonban az 1919/20. tanévben bekövetkezett főiskolai zavargások miatt nem került a sor. Helyébe lépett az 1920/21. tanévben megnyílt Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar kereskedelmi szakosztálya.

E kar felállítására vonatkozó 272/1920. M. E. számú kormányrendelet 4. §-a, illetve az 1920. évi XXXI. törvénycikk 3. és 7. §-a szerint a kereskedelmi akadémiák és a kereskedelmi iskolai tanárképző-intézet feladatait az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar látja el. Hogy a Budapesti Kereskedelmi Akadémia, a Keleti Kereskedelmi Akadémia és a Kereskedelmi Iskolai Tanárképző-Intézet már előbb, még pedig közvetlenül az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar felállítására előtt négy hónappal maguk feladták különállóságukat és Kereskedelmi Főiskolában egyesültek, arról már előbb volt szó. Az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar felállítására vonatkozó kormányrendelet illetve törvény tehát csak szentesítette az ezen intézetek által önként teremtett helyzetet, igaz, hogy más, — de tökéletesebb formában. A Budapesti Kereskedelmi Akadémia ennek folytán akadémiai tanfolyama helyébe újból feltámasztotta azelőtti egyéves szaktanfolyamát. (Hasonló egyéves szaktanfolyamot létesített ennek nyomán 1921-ben a székesfőváros, majd pedig a budapesti Thököly-úti állami felső kereskedelmi iskola is. Mindahárom szaktanfolyam célja középiskolát végzetteknek kereskedelmi szakképzést nyújtani.)

Az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar felállításával mostanában sokszor hangoztatott kultúrfölnyünk olyan tényezőt nyert, aminővel egyik utódállam sem dicsekedhetik, felsőfokú kereskedelmi szakoktatásunk kérdése pedig olyan megoldást nyert, amely a Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesületének és a *felső kereskedelmi iskolai tanárságnak minden ezirányú törekvését valóra váltotta.*

Legyen szabad ennek *ad oculos való demonstrálása céljából* sorra, időrendben felvonultatnom e törekvés szószólóit és feleleveníteni fejtegetésük idevágó részét.

Beck Géza a Magyar Utazó Kereskedők Egyesületének elnöke a Kereskedelmi Szakoktatás 1897/8. évi 8. számában Kereskedelmi Főiskola címen cikkezvén azt fejtegeti, hogy vagy a műegyetemen kellene kereskedelmi fakultást szervezni, vagy egy egészen önálló egyetemi nivón levő főiskolát kellene felállítani.

Sassi Nagy Lajos, budapesti állami felső kereskedelmi iskolai tanár, a Kereskedelmi Szakoktatás 1900/1. évi 1—2. számában a Kereskedelmi Akadémiákról írván, a maga javaslatait az illetékes köröknek azzal a megjegyzéssel ajánlja figyelmébe, hogy a Kereskedelmi Akadémiának *valódi kereskedelmi főiskolává fejlesztése* hazafias és erkölcsi kötelessége az államnak és a társadalomnak egyaránt.

Trautmann Henrik főigazgató, a Kereskedelmi Szakoktatás 1900/1. évi 6—7. számában hosszabb cikkben száll síkra egy egyetemi rangú kereskedelmi főiskola mellett. Ennek fentartására nézve mindenekelőtt azt mondja, hogy «a magunk részéről elsősorban állami intézményként óhajtanók szervezve látni a kulturális és közgazdasági szempontból egyaránt kiválóan fontos intézményt», akár önállóan, akár más főiskolával, nevezetesen egyetemmel vagy műegyetemmel kapcsolatosan szerveztetnék. A főiskola célját a következőkben foglalja össze: «A kereskedelmi főiskola feladata véleményünk szerint, feltéve, hogy az intézmény teljesen kiépül: a) oly ifjú nemzedék nevelése, amely a hazai kereskedelemnek és nagyiparnak művelt, szakképzett, önálló vezető erőket szolgáltatasson; b) oly ifjak nevelése, akik a hazai exportkereskedést szélesebb alapon megindítsák; c) oly ifjak nevelése, akik mint kereskedelmi attasék, illetve mint konzulsági képviselők hazánk érdekeit a külföldön méltóan képviselhessék és akiktől a hazai kereskedelem a külföld gazdasági, kereskedelmi és forgalmi jelenségeiről szakavatott és megbízható tudósításokat nyerhessen; d) forgalmi (vasúti és hajózási) főtisztviselők képzése; e) kereskedelmileg képzett állami és közséگی közgazgatási tisztviselők képzése; f) kereskedelmi iskolai tanárok képzése; g) a modern kereskedelmi és technikai tudományok ápolása és a magasabbfokú hazai kereskedelmi szakirodalom megeremtése». E célkitűzésnek megfelelően a cikk négy szakosztály szervezését ajánlja: 1. kereskedelmi szakosztály; 2. konzuláris szakosztály; 3. közlekedési szakosztály; 4. közgazgatási szakosztály. Ezekhez járulna aztán még a kereskedelmi iskolai tanárképző. — *Íme ezeket fejtegette Trautmann a felső kereskedelmi iskolai tanárság helyeslésével 25 évvel ezelőtt és íme mind-est az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar szervezete és célkitűzése ügyszólván hiánytalanul felöleli.* Az előadások is, amelyeket Trautmann felsorol, ügyszólván kivétel nélkül szerepelnek az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar programjában. Az állami fentartás is teljesült, ami azért nagyon fontos, mert csak állami intézmény nem kénytelen minduntalan figyelembe venni, hogy ennek vagy annak a konkrét kérdésnek vagy feladatnak az ügy érdekében szükséges megoldása anyagilag kifizeti-e magát vagy nem. Az Egyetemi Közgazdaságtudományi Karnak pedig ezenkívül egyetemi autonómiája lévén, bármilyen kérdésben minden melléktekintet nélkül az objektív megoldásokat keresheti.

Schack Béla dr. a Magyar Pénzügy 1909. évi január 6. számában «Közgazdasági és Kereskedelmi Fakultás» címen tör lándzsát kereskedelmi főiskolai intézmény létesítése mellett. (A cikket átvette a Kereskedelmi Szakoktatás 1908/9. évi 5. száma is.) Itt kifejti, hogy míg nálunk a középfokú kereskedelmi szakoktatás eléggé fejlett, addig hiányzik az a legmagasabbfokú közgazdasági és kereskedelmi oktatási intézet, amely nem maradhat a többi egyetemi fakultások megett. «Olyan férfiakat lehetne — úgymond — egy közgazdasági és kereskedelmi fakultáson a modern közgazdasági-kereskedelmi életnek nevelni, akik annak minden érverését megérteni, megérteni és hazánk fejlődése javára értékesíteni tudnák. Rámutatván a milánói Bocconi-féle kereskedelmi egyetemre (Università di Commercio), a bruxellesi Solvay-féle egyetemre,

járulását.» Majd: «Micsoda nézetváltozás várható a jövőben a közfelfogásban, ha majd a kereskedelmi tudományok — a közgazdasági egyetem keretében — egyenrangusíttatnak a többi tudományokkal, ha majd azt a méltó helyet fogják elfoglalni, ahonnan eddig száműzve voltak.»

Bakács István dr. felsőkereskedelmi iskolai főigazgató a Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesületének 1914. évi május 31.-én tartott 20. közgyűlésen előadást tartott «a felső kereskedelmi iskolák és a közgazdasági egyetem» címen, amelyben a többek között leszögezte *Kármán Mór* egyetemi tanárnak az 1913-ban tartott kereskedelmi oktatásügyi nemzetközi kongresszuson általános helyeslés közepette mondott azon szavait, hogy «nem kereskedelmi főiskola az, amely az egyetem kötelékén kívül állva, néhány egyetemi tanárnak csak mellékkeresetet ad; a kereskedelmi főiskolát az egyetemen belül kell megteremteni, avagy *Eötvös József* eszméjét megvalósítva, a Műegyetemen kell számára helyet adni; abba a kereskedelmi főiskolába feltétlenül be kell bocsátani a felső kereskedelmi iskolák végzett növendékeit, akik ott tovább tanulhatnak és ugyanott felső kereskedelmi iskolai tanárokká is lehessenek.» Ezekhez aztán *Bakács* hozzáfűzi: «Íme egy nagy tudós véleménye az alakítandó közgazdasági egyetemről. Ez a vélemény nem állhat elszigetelten, mert az egész művelt világ képviselőinek és a magyar felső kereskedelmi iskolai tanárságnak helyeslését nyerte el.» — Ez a közgyűlés egyhangúlag elfogadta *Bakács*nak azt a határozati javaslatát, amelyben az egyesület a többek között kérte, hogy a Műegyetemen szervezett közgazdasági szakosztályt (1 évfolyam helyett) négy évfolyammá építsék ki.

Zilahy György a Kereskedelmi Szakoktatás volt szerkesztője e szaklap 1916/17. évi 8. számában *Balogh Elemért* abból az alkalomból, hogy egymillió alapítványt tett egy közgazdasági egyetem felállítására, melegen üdvözölvén, többek közt azt mondja: «Meg kell alapítani ezt az új fontos intézményt minél előbb, még pedig úgy, hogy végzett növendékeinkre legyen elsősorban tekintettel.»

Szählender Lajos dr., székesfevárosi felső kereskedelmi iskolai igazgató ugyanebből az alkalomból a Kereskedelmi Szakoktatás 1916/17. évi számában többek között ezeket írja: «A Hangya vezetősége és tagjai megértették az idők szavát. Belátták, hogy gazdasági életünket új alapokra kell fektetni. Tudják, hogy e nagy munkához új emberek kellenek, hogy e gigászi feladatot csak más szellemben nevelt nemzedék lesz képes végrehajtani. Az ország fővárosában létesítendő magyar közgazdasági egyetem eszméje megérett a megvalósításra. A háború elő is készítette a talajt, a gazdasági kérdések homloktérbe kerültek. A mozgalmat lelkesedéssel és örömmel üdvözölve e mérhetetlen jelentőségű terv eszméjének ébrentartásával el kell követnünk mindent, hogy az meg is valósuljon.»

Íme így nyilvánultak meg főbb vonásokban a Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesülete, illetve a felső kereskedelmi iskolai tanárság részéről a hazai felsőfokú kereskedelmi szakoktatás megszervezésére irányult óhajok és törekvések. Velük párhuzamosan a társadalom is és nevezetesen a gazdasági érdekeltségek is megmozdultak.

Nagyon messze vezetne, ha mind e szervezeteknek egy egyetem felállítását célzó törekvéseit és határozatait ném.¹ Céloom különben is az *eszme multjának csak a Szakiskolai Tanárok Országos Egyesülete, illetve a felső keres tanárság nézőpontjából való ismertetése volt.* Kissé részlete ezt, mert kellő értékére akartam leszállítani azoknak a buzgólkodásat, akik — nem kutatom most, hogy milyen okokból . . . (talán mert össze- tévesztik az ügyet egyes nekik nem tetsző személyekkel) az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar felállítását ötletszerűnek iparkodtak fel- tűntetni és jobb ügyhöz méltó kitartással jóhiszemű embereket is meg- tudtak eziránt tévesztetni. Calumniari audacter semper aliquid haeret.

Lássuk már most közelebbről az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar kereskedelmi szakosztályát.

E szakosztály felőleli mindazokat a közigazgatási, magángazdasági, jogi, számviteli, matematikai, történelmi, természettudományi-technikai és nyelvi vonatkozású diszciplinákat, amelyek az egyetemi szintájú, kereskedelmi szakképzettség nézőpontjából szükségesek. (Felőleli a volt Keleti Kereskedelmi Akadémia feladatait is. V. ö. a Keleti Kereskedelmi Akadémia 1917/18. évi tanítástervet a 11. oldalon az Egyetemi Közgaz- daságtudományi Kar alább következő tanítástervével.). Az egyetemi tan- szabadság lehetővé teszi, hogy a diszciplinák e tárházából mindenki azt hallgathassa, ami igényeinek megfelel és annyi féléven át, amíg célját eléri. Aki azonban közgazdaságtudományi oklevél elnyerésére és az ebből folyó kvalifikációs előnyökre tart számot, annak alkalmazkodnia kell a szakosztály kötelező tanítástervéhez és vizsgarendjéhez. Ezeknek tárgyait a kar — figyelemmel a helyes tanulmányi sorrendre — fennállásánakelső öt esztendejében tett tapasztalatai alapján a jelen tanévtől kezdődő hatállyal a következőkben állapította meg, illetve javasolta a vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak.:

A kereskedelmi szakosztály jóváhagyás alatt levő módosított tanításterve.

A kötelező előadások tárgya	F é l é v e k							
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
<i>I. Kereskedelmi szaktárgyak :</i>								
a) Általános kereskedelmi üzemtan . . .	4	—	—	—	—	—	—	—
Általános kereskedelmi számvitel. I. . .	—	3	—	—	—	—	—	—
Általános kereskedelmi számvitel. II. .	—	—	3	—	—	—	—	—
Államszámvitel	—	—	3	—	—	—	—	—
Mérlegtan	—	—	—	2	—	—	—	—
Ipari vállalatok üzemtana és szám- vitele	—	—	—	—	3	—	—	—
Bankok üzemtana és számvitele	—	—	—	—	4	—	—	—
Mérlegvizsgálat és bírálat	—	—	—	—	—	—	3	—

¹ Ezekre az adatokra nézve v. ö. : A Budapesti K. M. Tudományegyetemi Köz- gazdaságtudományi Kar Szervezeti és Tanulmányi Szabályzata. Budapest, 1924. M. K. Tudományegyetemi Nyomda. — A M. K. Tudományegyetemi Közgazdaságtudományi Kar Tájékoztatója. Budapest, 1925. A Hangya Házinyomdája.

A kötelező előadások tárgya	F é l é v e k							
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
Biztosítási számvitel ¹	—	—	—	—	—	—	2	—
Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok revíziója	—	—	—	—	—	—	—	3
A nemzetközi kereskedelem technikája	—	—	—	—	—	—	—	3
Matematika	2	2	—	—	—	—	—	—
Kereskedelmi és politikai számtan....	—	—	4	4	—	—	—	—
Árú- és értéküzleti számítások	—	—	—	—	3	3	—	—
Valószínűségszámítás ¹	—	—	—	—	1	2	—	—
Matematikai statisztika ¹	—	—	—	—	2	2	—	—
Differenciaszámítás ¹	—	—	—	—	2	—	—	—
Biztosítási számítások	—	—	—	—	3	3	—	—
Német-, francia- vagy angolnyelvű kereskedelmi enciklopédia	—	—	—	—	3	3	3	3
b) Kereskedelmi gyakorlatok:								
Gyakorlatok a magyar kereskedelmi levelezésből	2	2	—	—	—	—	—	—
Könyvviteli gyakorlatok	—	2	2	2	—	—	—	—
Gyakorlatok a folyószámlák köréből .	—	—	—	2	—	—	—	—
Kereskedelmi számtani gyakorlatok.	—	—	2	2	—	—	—	—
Magángazdaságtani szeminárium ...	—	—	—	—	2	2	2	2
Biztosítási szeminárium ¹	—	—	—	—	—	—	3	3
<i>II. Földrajzi, áruismereti tárgyak:</i>								
Gazdasági és közlekedési földrajz ..	2	2	2	2	—	—	—	—
Áruismereti kémia és kémiai technológia.....	3	3	—	—	—	—	—	—
Kereskedelmi geológia	3	—	—	—	—	—	—	—
Áruismereti mechanikai technológia .	—	—	2	2	—	—	—	—
Mezőgazdasági ipar.....	—	—	—	—	2	—	—	—
Egyéb iparágak (váltakozva, tetszés szerint), az I. félévben: a) erjedési ipar I.; b) vas- és fémipar; c) élelmi és élvezeti szerek ipara; a II. félévben: a) erjedési ipar II.; b) élelmiszeripar; c) textilipar ..	—	—	—	—	2	2	2	2
<i>III. Közgazdasági tárgyak:</i>								
Gazdaságtörténet	2	2	—	—	—	—	—	—
Filozófia	3	3	—	—	—	—	—	—
Közgazdaságtan.....	—	—	5	—	—	—	—	—
Közgazdasági politika	—	—	—	5	—	—	—	—
Statisztika.....	—	—	—	—	2	2	—	—
Pénzügytan	—	—	—	—	4	—	—	—
Közlekedési ügy és politika.....	—	—	—	—	3	—	—	—
Szövetkezeti politika és ügyvitel....	—	—	—	—	3	—	—	—
Kereskedelmi és hitelpolitika	—	—	—	—	—	3	—	—
Tarifa- és fuvarozási ügy	—	—	—	—	—	2	—	—
Biztosítástan ¹	—	—	—	—	2	2	—	—
Szociális biztosítás ¹	—	—	—	—	—	—	—	2
Szociális politika	—	—	—	—	—	—	—	3
<i>IV. Jogi tárgyak:</i>								
Jogi enciklopédia	2	—	—	—	—	—	—	—
Közgazgatási enciklopédia	—	2	—	—	—	—	—	—

¹ A biztosítási szak külön tárgya.

A kötelező előadások tárgya	F é l é v e k							
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
Magánjog	—	—	3	3	—	—	—	—
Kereskedelmi jog	—	—	—	—	3	3	—	—
Váltó- és csekkjog	—	—	—	—	—	3	—	—
Ipari közigazgatási jog	—	—	—	—	—	3	—	—
Részvénytársasági és szövetkezeti jog	—	—	—	—	—	—	2	—
Pénzügyi jog	—	—	—	—	—	—	3	—
Polgári peres és perenkívüli eljárás...	—	—	—	—	—	—	3	—
Fuvarozási és tengeri jog	—	—	—	—	—	—	2	—
Biztosítási jog ¹	—	—	—	—	—	—	2	—
Államtan.....	—	—	—	—	—	—	3	3

V. Nyelvek :

Német, francia vagy angol kereskedelmi nyelv	3	3	3	3	—	—	—	—
Német-, francia- vagy angolnyelvű kereskedelmi enciklopédia	—	—	—	—	3	3	3	3

Az itt felsorolt tárgyakon kívül a hallgatók *nem kötelező kollégiumokban* számos tanulmányi részletkérdésre vonatkozóan nyerhetnek tájékoztatást. (Így a Kelet viszonyaira is.) Azonkívül nyolc féléven át heti 3—3 órában (a német, angol és francia nyelven kívül még) a *következő nyelveket* tanulhatják: olasz, spanyol, orosz, román, tót, cseh, lengyel, szerb-horvát, török, arab.

A kötelező heti órák száma 30. A hallgatók a hiányzó órákat a nem kötelező kollégiumok, illetve a mezőgazdasági és közigazgatási szak tárgyai közül tetszés szerint választhatják.

A kereskedelmi szakosztály vizsgarendje.

Három vizsgálat van : a) kötelező kollokvium, b) két alapvizsgálat, c) egy szakvizsgálat.

a) Kötelező kollokviumok teendők a következő tárgyakból :

I. félév végén : Jogi enciklopédia, általános kereskedelmi üzemtan, kereskedelmi geológia.

II. félév végén : Általános kereskedelmi számviteltan I. r., matematika, közigazgatási enciklopédia, a filozófia elemei, áruismereti kémia és technológia, német, francia v. angol nyelv.

III. félév végén : Általános kereskedelmi számviteltan II. r.

IV. félév végén : Mérlegtan, kereskedelmi és politikai számtan, áruismereti mechanikai technológia, német, francia v. angol nyelv.

V. félév végén : Szövetkezeti politika és ügyvitel.

VI. félév végén : Kereskedelmi és hitelpolitika, statisztika, áru- és értéküzleti számítások, váltó- és csekkjog, ipari közigazgatási jog, német, francia v. angol nyelvű kereskedelem enciklopédia.

VII. félév végén : Polgári peres és perenkívüli eljárás, pénzügyi jog.

VIII. félév végén : Államtan, a nemzetközi kereskedelem technikája, szociális politika, írásbeli a magángazdaságtan köréből.

¹ A biztosítási szak külön tárgya.

b) *Alapvizsgálatok :*

I-ső alapvizsgálat a IV. félév után : közgazdaságtan, gazdasági földrajz, gazdaságtörténet, magánjog.

II-ik alapvizsgálat : a VI. félév után : 1. közgazdasági politika, 2. pénzügytan, 3. kereskedelmi és váltó jog, 4. közlekedésügy és politika (a. tarifa és fuvarozási ügyet beleértve).

c) *Szakkvizsgálat a VIII. félév után :* bankok üzemtana, számvitele és revíziója, ipari vállalatok üzemtana, számvitele és revíziója, keresk. és pol. számtan, német, francia v. angol nyelvi kereskedelmi enciklopédia.

Külön szakkvizsgálatok a fenti szakkvizsgálaton felül :

I. Biztosítási szakon : biztosítástan, biztosítási számtan, biztosítási jog.

II. Szövetkezeti szakon : szövetkezeti politika és ügyvitel, szövetkezeti jog.

Aki közgazdaságtudományi oklevelet nyert, doktori szigorlatot is tehet, amely figyelemmel arra, hogy a közgazdaságtudományi doktorátus nem kvalifikáló, hanem tudományos cím, nagyjában a bölcsészettudományi doktori szigorlat rendjével azonos : írásbeli része doktori értekezés, szóbeli része : egy főtárgy és két melléktárgy. E tárgyak csoportosításához kari hozzájárulás szükséges.

Lássuk már most azokat az *eredményeket*, amelyeknek produkálására az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar kereskedelmi szakosztálya hivatva van.

E szakosztály feladata lesz a magyar közgazdasági életnek és különösen a *magyar kereskedelmek, iparnak és közlekedésnek olyan szakavatott vezetőket* nevelni, akik a gazdasági élet megnyilvánulásait a maguk összefüggésében át tudják látni és így rohanó századunk szövevényes gazdasági problémáival meg tudnak birkózni ; akik most, amikor vihar sepert végig az összes nemzetek gazdasági életén, amikor nemesak a nemzetek között, hanem az erőszakos békék által teremtett nagy területi változások folytán az egyes országokon belül is új gazdasági átcsoportosítás van folyamatban, s amikor nálunk is e gazdasági újjáalakulás céljából új gazdasági alapokra, új gazdasági alanyokra van szükség ; akik akkor, amikor Magyarországnak a világkereskedelemben való bekapcsolódása különösen égető gazdasági problémánkká lett, akik — mondom — ily körülmények között irányításra, útmutatásra, kezdeményezésre, tervezésre, szervezésre és cselekvésre hivatottak, rátermettek.

A kereskedelmi szakosztálynak feladata lesz, *közigazgatásunk, pénzügyi igazgatásunk, külképviseletünk, mezőgazdaságunk jövő vezetőit* megfelelő magángazdasági és kereskedelmi ismeretekkel felruházni és így őket képesekké tenni, hogy olyan kérdésekben, amelyeknek elintézésében döntő fontosságú szerepük van, tisztán lássanak.

A kereskedelmi szakosztály feladata lesz, hogy a vele szerves kapcsolatban levő tanárképző-intézettel karöltve 46 felső kereskedelmi iskolánk *tanári szakkreszcenciáját* képezze és nevelje. Hogy ebből a célból az egész tanárképzés újjászerveztetett és ennek folytán a régi tarthatat-

lan állapotokkal össze sem hasonlítható kereteket öltött, már más alkalommal fejtettem ki.¹

A kereskedelmi szakosztály feladata lesz a kereskedelmi tudományok ápolása. Az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar felállításával a kereskedelmi tudományok egyetemi rangra emeltettek, noha a tudományok arisztokratái nálunk ezt a rangemelést még idegenkedve nézzük.² Az újat az emberek általában idegenkedéssel szokták fogadni. Ha a tudományok fejlődését figyelemmel kísérjük, azt látjuk, hogy nem egy tudományág csak nehéz, szívós küzdelem árán tudott egyetemi csarnokba jutni. Többeknek emlékezetében lehet még az az idegenkedés, amellyel egyesek Műegyetemünk egyetemi rangra emelését kísérték. És íme! A Műegyetem azóta európai hírű intézménnyé, a nyugati művelt nemzetek társaságában tanusított tudományos felkészültségünknek egyik díszes tényezőjévé lett. Ki kételkednék ma már az általa képviselt diszciplínák tudományos értékében? A kereskedelmi tudományok most vannak kifejlődőben. A külföldi kereskedelmi főiskolák, illetve egyetemi karok, közgazdasági egyetemek már régebben szorgos tudományos kutatói lettek azoknak a problémáknak, amelyeket a társadalmi jólét fokozatos emelésének, a gazdasági haladásnak, a fogyasztás megszervezésének, a gazdasági javak elosztásának, az üzemi igazgatásnak, a világkereskedelem komplikált mechanizmusának a kérdése magában rejt. Itt az idő, hogy Magyarország ezen a téren is életjelt adjon magáról. Ahol 46 felső kereskedelmi iskola látja el a középfokú kereskedelmi szakoktatást, ott megvan az alap kereskedelmi főiskolai és kereskedelemtudományi feladatok megoldására is, különösen pedig a kereskedelmi tudományoknak a hazai viszonyokra alkalmazott ápolására és fejlesztésére. Hogy e téren még meglehetősen a kezdet kezdetén vagyunk, annak egyik főoka éppen abban a körülményben keresendő, hogy eddigi főiskolai jellegű kereskedelmi oktatási intézményeink tanárainak és hallgatóinak nem adatott meg az idő és egyéb lehetőség e feladatnak fokozottabb mértékben való teljesítésére.

Az egyetemi oktatásnak és képzettségnek feltétlenül jótékony hatása lesz a kereskedő-társadalomnak a közéletben való szereplésére. Az egyetemről kikerülő kereskedő-nemzedék magasabb műveltségénél és tudásánál fogva képes lesz majd az állami életben, a rendes jogszolgáltatásban, a különféle társadalmi szervezetekben, és általában a nagy nyilvánosság előtt a kereskedelem súlyának megfelelő befolyást gyakorolni, s nem fogja érezni «ama gënet, amely a kevesebbet tanult embert

¹ Lásd : Dr. Dengl János : A hazai felső kereskedelmi iskolai tanárok képzésének és képesítésének multja és jelen állapota. Budapest, 1925. Lampel könyvkereskedése.

² Külföldön úgyszólván már mindenütt szerveztettek közgazdasági, mezőgazdasági, kereskedelmi fakultások. Így pl. a következő városok egyeteméinél : München, Köln, Frankfurt a/M., Bologna, Milanó, Genf, Lausanne, Zürich, Bruzelles, Amsterdam, Lemberg, Riga, Helsingfors, London, New-York, Buenos-Aires, Tokió stb. Bővebbi és közelebbi adatok találhatóak a K. M. Tudományegyetemi Közgazdaságtudományi Kar Tájékoztatójában. Budapest, 1925. A Hangya Házinyomdája.

gyakran elfogja, ha olyannal áll szemben, aki talán kevesebbet tud, de több iskolát végzett nála.»¹

Az egyetemi oktatásnak egy másik jótékony hatása lesz a *kereskedő-osztály társadalmi helyzetére*, amennyiben *tekintélyét emelni fogja* annak a nagy gazdasági szerepnek megfelelően, amellyel a modern kereskedelmi tevékenység joggal dicsekedhet. Bizonyos nézetváltozás már is folyamatban van. Most, amikor az egész közélet mindnagyobb mértékben foglalkozik a gazdasági kérdésekkel, immár olyan körök figyelme is a gazdasági pályák felé terelődik, akik a kereskedőben eddig csak szatócsot és foglalkozásában zsidó mesterséget láttak. Az egyetem a kereskedő-hivatást népszerűbbé fogja tenni és a már oszladozó előítéletet segíteni fogja teljesen lerombolni a nietzschei mondás szerint: *«Was fallen will, soll gestossen werden»*.

Mindezek oly jelentős mozzanatok kereskedelmi szakoktatásunk kifejlődésében, amelyeket a *felső kereskedelmi iskolai tanárság* annál őszintébben üdvözölhet, mert az Egyetemi Közgazdaságtudományi Karral megnyitlak a felső kereskedelmi iskolák előtt az egyetemek eddig hiába döngetett kapui és ennek folytán tanulóifjúsága és jövő tanári nemzedéke immár elérheti a legmagasabb kiképzést, a legmagasabb tudományos fokozatokat és a tudományos munkálkodás legszebb elismerését: a doktoratust és a magántanárságot. Ez mindmegannyi körülmény, amely teljességében megteremtette azt a paritást, amelynek alapján a Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesülete oly sokszor követelte a középiskolai tanársággal való teljesen egyenlő elbánást.

Minden kezdet nehéz; minden emberi alkotás magán viseli a gyarlóság bélyegét, amikor elindul a tökéletesedés végtelen útjára. A közgazdaságtudományi kar sem tökéletesen befejezett alkotás és egészen bizonyos, hogy jóváhagyás alatt levő új tanításterve és vizsgarendje sem örök időkre szól. A vázoltam eredmények sem fognak máról holnapra mutatkozni, annál kevésbé, mert összefüggnek viszonyaink javulásával, gazdasági életünk fellendülésével s nem utolsó sorban középfokú oktatásunk állapotával is, amely még koránt sincs a háború előtti szintájon. De függnek ezek az eredmények elsősorban és főképpen a *magyar ifjúság élniakarásától, munkakedvétől, kitartásától, lelkesedésétől*. A magyar ifjúságba vetett eziránti erős bizodalomtól és attól a reménytől eltekve, hogy — a kereskedelmi szakoktatás terebélyes fája immár teljesen kifejlődvén — e fa virulni, virágzani és nemzeti megújulásunk számára bőven teremni fog, szerencsém van a Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesületének XXXII. évi rendes közgyűlését megnyitni.

¹ V. ö. Beck Géza: Kereskedelmi Főiskola. (L. Kereskedelmi Szakoktatás, 1897/8. évi 8. szám.)